

РЕІНВЕСТУВАННЯ ДОХОДІВ ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

©2020 ЧЕКМАСОВА І. А.

УДК 330.3
JEL: E22; F21; G31

Чекмасова І. А. Реінвестування доходів як основний компонент прямих іноземних інвестицій у промисловість України

Мета статті полягає в дослідженні стану та динаміки потоків прямих іноземних інвестицій до промисловості України за період 2015–2019 рр. з урахуванням реінвестованих доходів іноземних інвесторів. Розглянуто методологічні підходи до статистичного обліку прямих іноземних інвестицій, які відповідають міжнародним стандартам і рекомендаціям Міжнародного валютного фонду. Визначено сутність і зміст реінвестованих доходів як економічної категорії та ключового компонента прямих іноземних інвестицій. Проведено аналіз статистичної звітності щодо структури та динаміки прямих іноземних інвестицій до промислового сектора України за 2005–2015 рр. Виявлено, що галузевий розподіл інвестиційних ресурсів орієнтований на низькотехнологічні галузі сировинно-добувної промисловості та не відповідає потребам структурної та технологічної модернізації виробництва. Визначено галузі, де спостерігається значне вилучення іноземного капіталу у вигляді реінвестованих доходів, що свідчить про низьку ефективність ведення бізнесу та потребує особливої уваги. Зупинити вплив із ключових галузей промисловості України та залучити нових реальних інвесторів можна через удосконалення державної політики, спрямованої на оздоровлення інвестиційного клімату, оновлення індустріальної економіки та сприяння інноваційним перетворенням. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення взаємозв'язку між реінвестованими доходами та фінансовими результатами підприємств промислових галузей України.

Ключові слова: реінвестування доходів, прямі іноземні інвестиції, промисловість України, залучення іноземних інвестицій, інвестиційний клімат.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-77-82>

Рис.: 1. **Формул:** 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 11.

Чекмасова Ірина Анатоліївна – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: chekmasova@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7120-7031>

UDC 330.3
JEL: E22; F21; G31

Chekmasova I. A. The Reinvestment of Incomes as the Main Component of Foreign Direct Investment into Industry of Ukraine

The article is aimed at studying the status and dynamics of the FDI flows into the industry of Ukraine for the period of 2015–2019, taking into account the reinvested income of foreign investors. The methodological approaches to statistical account of foreign direct investments that meet international standards and recommendations of the International Monetary Fund are considered. The essence and content of the reinvested incomes as an economic category and a key component of foreign direct investment are defined. The analysis of statistical reports on the structure and dynamics of foreign direct investment into the industrial sector of Ukraine for 2005–2015 is analyzed. It is found that the sectoral distribution of investment resources is focused on the low-tech branches of the raw-material extractive industry and does not meet the needs of structural and technological modernization of production. The author defines the industries with a significant seizures of foreign capital in the form of reinvested income, which indicates low efficiency of doing business and requires special attention. Stopping the outflow of funds from the major industries of Ukraine and attracting new real investors is possible through the improvement of the State policy aimed at normalizing the investment climate, renewing the industrial economy and promoting innovative transformations. Prospects for further research in this direction are determining the relationship between the reinvested incomes and financial results of enterprises in the industrial sectors of Ukraine.

Keywords: reinvestment of incomes, direct foreign investments, industry of Ukraine, attracting foreign investment, investment climate.

Fig.: 1. **Formulae:** 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 11.

Chekmasova Irina A. – PhD (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Management and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpichova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: chekmasova@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7120-7031>

Прямі іноземні інвестиції є ключовою категорією, яка використовується для складання платіжного балансу та визначення міжнародної інвестиційної позиції країни. В умовах глобалізації уніфікація обліку руху капіталу, а також єдиний підхід до визначення стану та динаміки інвестицій є важливими умовами для коректного виявлення взаємозв'язків між підприємствами різних економік і потоками інвестицій між країнами [1].

У 2020 р. Національний банк України вдосконалив обчислення статистики прямих іноземних

інвестицій відповідно до міжнародних стандартів. Таким чином, у платіжному балансі будуть враховуватися реінвестовані доходи підприємств і нефінансових корпорацій. Тобто доходи прямих іноземних інвесторів включатимуть не лише дивіденди, але й їх частку в нерозподіленому прибутку підприємства. Запроваджені зміни відповідають стандартам статистики Міжнародного валютного фонду та практиці більшості країн світу. Функції публікації даних щодо прямих іноземних інвестицій із 2020 р. остаточно передані з Державної служби статистики України до

Національного банку. Перша публікація статистики прямих інвестицій за видами економічної діяльності в розрізі країн і регіонів відбулася 30 червня 2020 р. [2; 3].

Дослідженню стану та динаміки прямих іноземних інвестицій до промисловості України присвячені роботи провідних вітчизняних науковців: Навроцької Н. А., Дейнеки Л. В., Клімової О. І., Переверзевої А. В., Колеватової А. В. та інших [1; 8; 11]. Однак попередні дослідження ґрунтуються на статистичних даних, які не враховують реінвестовані доходи іноземних інвесторів та не відповідають методологічним положенням міжнародних стандартів щодо статистичного обліку прямих іноземних інвестицій [4; 5].

Мета роботи – дослідження стану та динаміки потоків прямих іноземних інвестицій до промисловості України за період 2015–2019 рр. з урахуванням реінвестованих доходів іноземних інвесторів.

Під реінвестуванням доходів розуміють повторне вкладення коштів, отриманих як прибуток від первинного розміщення капіталу, коли інвестори (акціонери) відмовляються отримувати поточні дивіденди на користь можливо більшого доходу в майбутньому. Зазвичай реінвестовані прибутки виступають основою зростання компаній, а в разі високоприбуткових інвестиційних активів, які мають високий рівень надійності та носять довгостроковий характер, реінвестування є найефективнішим інструментом для масштабування бізнесу.

Згідно з міжнародною методологією реінвестований дохід (прибуток) іноземних інвесторів, як інструмент участі в капіталі, є одним із компонентів прямих іноземних інвестицій, який визначається як частка прямого інвестора в нерозподіленому прибутку підприємства прямого інвестування. Реінвестовані доходи збільшують суму іноземних активів тієї економіки, резидентом якої є прямиї інвестор. Реінвестовані доходи розраховуються на основі чистих доходів від операційної діяльності підприємства пропорційно участі прямого інвестора в капіталі підприємства. Тобто це прибуток, який підприємства прямого інвестування не розподіляють ні у вигляді дивідендів, ні у вигляді вилучення коштів з капіталу. Для розрахунку реінвестованих доходів використовується фінансова звітність підприємств – одержувачів прямих іноземних інвестицій, складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності [5].

Розрахунок обсягів реінвестованих доходів підприємств реального сектора може бути здійснений за формулою:

$$RD = ЧП \cdot (П/З)ОД - П - ЧПП - Д,$$

де *RD* – реінвестовані доходи; *ЧП* – частка іноземного інвестора в капіталі; *(П/З)ОД* – чистий прибуток/збиток від операційної діяльності; *П* – податки; *ЧПП* – чисті процентні платежі; *Д* – дивіденди.

Наведена методологія рекомендована «Керівництвом з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції» (МВФ, 6-те вид., 2009 р.) і «Еталонним визначенням для прямих іноземних інвестицій» Організації економічного співробітництва та розвитку (4-те вид., 2008 р.). Відповідно до формули визначення реінвестованих доходів при розрахунку враховується чистий прибуток (збиток) підприємства за звітний період за вирахуванням податків, оголошених дивідендів та процентних платежів [2; 4–6].

Розвиток промисловості є одним із головних критеріїв стійкої економіки будь-якої країни. Стан промисловості визначає технічний потенціал національної економіки та рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках. Модернізація промислових галузей є ключовим фактором, який не тільки визначає економічне зростання країни, але і забезпечує економічну безпеку держави. Залучення прямих іноземних інвестицій і модернізація промисловості країни створює потенційні переваги для розвитку національної економіки: доступ до додаткових джерел фінансування; передача технологій, управлінських навичок, торгових марок, патентів і ліцензій; можливість експортної диверсифікації та виходу на нові ринки; переваги для кваліфікованої робочої сили в галузях з високою часткою доданої вартості; сприяння зростанню продуктивності праці та рівня зайнятості; сприяння зростанню міжнародної конкурентоспроможності підприємств [7–9].

Прямі іноземні інвестиції в промислові галузі України являють собою значні капіталовкладення довгострокового характеру та займають вагоме місце в загальному обсязі іноземного інвестування в країну. Попередній аналіз структури іноземного інвестування в Україну за видами економічної діяльності свідчить, що у 2019 р. потоки прямих іноземних інвестицій до промислового комплексу України займають найбільшу частку (43,1%) [3].

У *табл. 1* наведено статистичні дані Національного банку України щодо потоків прямих іноземних інвестицій в Україну за 2019 р., обчислені за вдосконаленою методикою обліку, яка відповідає міжнародній практиці.

Згідно зі «Звітом про світові інвестиції» The World Investment Report 2020 (*Global Investment Trends Monitor Report* Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку (UNCTAD)) у середньому у світі реінвестовані доходи становлять близько 50% іноземного інвестування [2]. Отже, як видно з *табл. 1*, частка реінвестованих доходів у загальному обсязі припливу прямих іноземних інвестицій в Україну у 2019 р. дорівнює 55,9%, що відповідає середньосвітовому рівню.

Промисловий комплекс України представлений чотирма компонентами, які наведено в *табл. 2*.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну за 2019 р. (потоки)

Показник	Прямі інвестиції (усього)		Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів		Реінвестування доходів		Боргові інструменти	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Україна (усього)	5859,8	100	1658,8	28,3	3249,6	55,5	951,4	16,2
Промисловість України	2525,5	100	599,5	23,7	1412,2	55,9	513,9	20,4

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в промисловість України у 2019 р.

Компонент промислового комплексу	Інвестиції	
	млн дол. США	%
1. Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1149,5	45,5
2. Переробна промисловість	741,5	29,4
3. Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	633,0	25,1
4. Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1,5	0,1
Промисловість України (усього)	2525,5	100

Як видно із табл. 2, основним реципієнтом прямих іноземних інвестицій, вкладених у промисловість України у 2019 р., стала «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» з часткою 45,5%.

Згідно з Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД) «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» включає добування корисних копалин, зокрема, мінералів, які зустрічаються в природі у вигляді твердих порід (вугілля та руди), у рідкому (нафта) та газоподібному стані (природний газ). Ця секція також включає розроблення кар'єрів та допоміжні види діяльності, які здійснюють задля підготовки сировини до реалізації: дроблення, розмелювання, очищення, сушіння, сортування, збагачення руд, зрідження природного газу та агломерацію твердого палива [10].

«Переробна промисловість» України у 2019 р. отримала 29,4% від загального обсягу припливу прямих іноземних інвестицій до промисловості країни. Відповідно до КВЕД ця секція включає процеси фізичного або хімічного перероблення матеріалів, речовин або компонентів з метою випуску нової продукції. Перероблені матеріали, речовини або компоненти одержують із сировини, такої як продукція сільського, лісового та рибного господарства, добувної промисловості, продукція інших галузей переробної промисловості [10].

У табл. 3 наведено статистичні дані щодо потоків прямих інвестицій, вкладених у галузі переробної промисловості України у 2019 р. [3].

Як видно з табл. 3, переробна промисловість України включає 10 галузей, спрямованих на вироб-

ництво широкого кола готової продукції. Чистий приплив прямих іноземних інвестицій до переробної промисловості України у 2019 р. становив 741,5 млн дол. США. Найбільш вагомі капіталовкладення були інвестовані до виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (34,7%) та виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (25,6%). Також слід зауважити, що у двох галузях промисловості («Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення» та «Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування») спостерігалось значне вилучення іноземного капіталу в розмірі 853,1 млн дол. США за рахунок саме реінвестованих доходів. Негативні значення реінвестованих доходів можуть бути внаслідок збитків підприємств або коли належні до сплати дивіденди в розглянутий період перевищують чисті доходи за цей період. Таким чином, у 2019 р. із ключових галузей було вилучено у вигляді реінвестованих доходів реального сектора 53,5% іноземного капіталу від загального обсягу прямих іноземних інвестицій до переробної промисловості України.

Динаміку прямих іноземних інвестицій до промисловості України за період 2015–2019 рр. наведено на рис. 1.

Аналіз статистичних даних, наведених на рис. 1, свідчить, що реінвестовані доходи іноземних інвесторів мають суттєвий вплив на стан і динаміку іноземного інвестування до промисловості України. Так, негативне сальдо прямих іноземних інвестицій у розмірі –2160,5 млн дол. США у 2015 р. зумовлено в основному саме негативними значення-

Прямі іноземні інвестиції до переробної промисловості України у 2019 р.

Галузь переробної промисловості	Приплив прямих іноземних інвестицій		Відплив прямих іноземних інвестицій	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%
1. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	408,7	25,6		
2. Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	11,8	0,7		
3. Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	82,1	5,3		
4. Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення			-55,9	6,6
5. Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	553,5	34,7		
6. Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	52,7	3,3		
7. Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	271,1	17,0		
8. Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування			-797,2	93,4
9. Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	177,6	11,1		
10. Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	37,1	2,3		
Приплив прямих іноземних інвестицій (усього) / Відтік прямих іноземних інвестицій (усього)	1594,6	100	-853,1	100

ПІІ, млн дол.

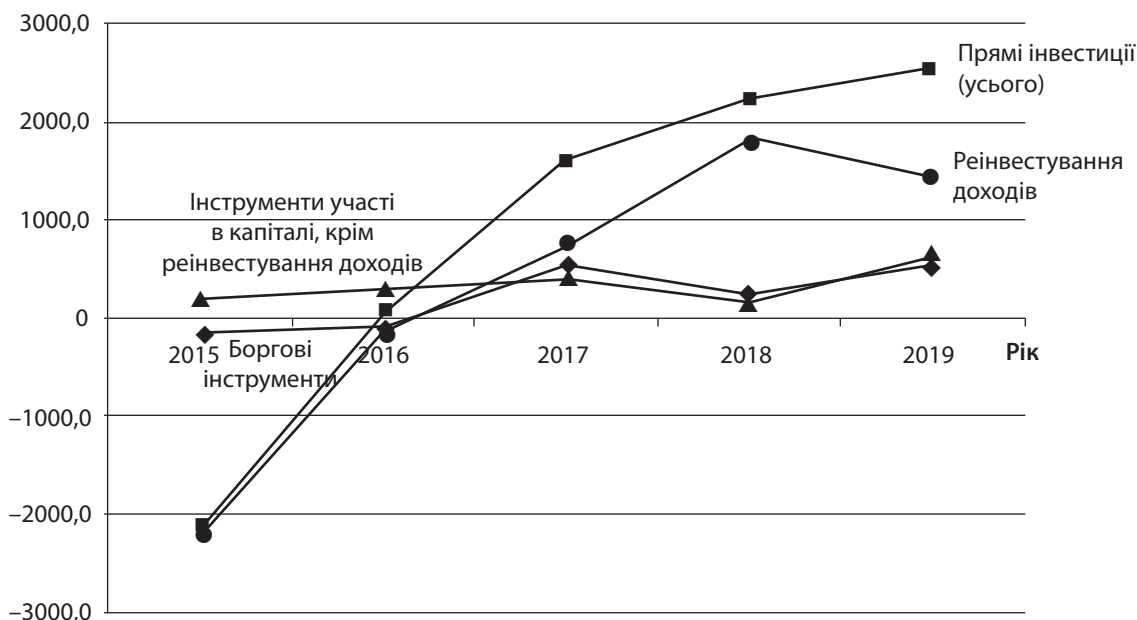

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій до промисловості України за період 2015-2019 рр., млн дол. США

ми реінвестованих доходів. Ця ситуація явилася наслідком політичної кризи в Україні 2014 р. У цілому приплив іноземного капіталу до промислового комплексу України має позитивну динаміку. Починаючи з 2015 р. значне зростання доходів, реінвестованих у

промислові галузі України, досягло максимального значення 1818,6 млн дол. США у 2018 р., але у 2019 р. спостерігається їхній спад на 22,3% – до 1412,2 млн дол. США. Цей негативний індикатор розвитку інвестиційного процесу потребує особливої уваги та

впровадження своєчасних відповідних заходів законодавчого характеру з боку держави, спрямованих на стримування вилучення іноземного капіталу із індустріального сектора української економіки.

Також слід зауважити, що протягом 2017–2019 рр. окремі компоненти прямих іноземних інвестицій у середньому мали такі частки від загального обсягу інвестування: інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів, – 20%, реінвестування доходів – 60%, боргові інструменти – 20%.

ВИСНОВКИ

Удосконалення статистики прямих іноземних інвестицій ґрунтується на методології Міжнародного валютного фонду та Організації економічного співробітництва та розвитку. Врахування реінвестованих доходів іноземних інвесторів сприяє цілісному відображенню прямого іноземного інвестування та коректному зіставленню макропоказників України (зокрема даних платіжного балансу) з іншими країнами без додаткових уточнень.

Реінвестування доходів, як компонент прямих іноземних інвестицій, є інструментом участі в капіталі, який знижує співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємства, сприяє досягненню фінансових цілей інвесторів через отримання додаткового прибутку, створює можливості для розвитку виробництва та капіталізації бізнесу, позитивно впливає на фінансові показники підприємства, стимулює залучення потенційних інвесторів.

Аналіз стану та динаміки прямих іноземних інвестицій до промисловості України свідчить, що галузевий розподіл інвестиційних ресурсів орієнтований на низькотехнологічні галузі сировинно-добувної промисловості та не відповідає потребам структурної та технологічної модернізації виробництва. Так, у 2019 р. галузь «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» отримала 45,5% від загального обсягу іноземного інвестування до промисловості України. Однак інвестиції у високотехнологічні промислові виробництва з найбільшою часткою доданої вартості, які спеціалізуються на виготовленні технологічно містких товарів (верстатів, приладів, електроніки, електротехніки), дорівнюють 11% від їх сукупного обсягу в переробній галузі України та лише 7% від загального обсягу іноземного інвестування до промисловості країни в цілому.

Доходи, реінвестовані іноземними інвесторами до промисловості України за період 2015–2019 рр., складають близько 60% загального обсягу потоків прямих іноземних інвестицій і мають суттєвий вплив на розвиток індустріальних галузей країни. Дослідження статистичних даних щодо реінвестованих доходів показує, що, незважаючи на позитивну динаміку в цілому, у деяких ключових галузях переробної промисловості (наприклад, «Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім

виробництва машин і устаткування») спостерігається значне вилучення іноземного капіталу із бізнесу. Зменшення рівня реінвестованих доходів призводить до декапіталізації підприємств, зменшення їхньої вартості та власного капіталу, а також виступає серйозним негативним індикатором, який стримує нових потенційних інвесторів. Негативні значення реінвестованих доходів свідчать про низьку ефективність ведення бізнесу, несприятливий інвестиційний клімат у країні та відсутність довіри іноземних інвесторів, які не бачать передумов і перспектив до зростання та розвитку ключових галузей України.

Зупинити вплив коштів та залучити нових реальних інвесторів можна через впровадження державою дієвих заходів, які сприятимуть оздоровленню інвестиційного клімату в Україні та зростанню інвестиційної активності в промисловому секторі країни, зокрема завдяки реінвестуванню прибутку в розвиток індустріального бізнесу. Отже, проблеми нестачі інвестицій та навіть втечі капіталів мають розв'язуватися тільки шляхом удосконалення всіх елементів державної промислової політики, що визначають стан бізнес-середовища країни. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Навроцька Н. А. Систематизація інвестицій у міжнародному інвестиційному процесі. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка»*. 2012. № 2. С. 94–99.
2. Удосконалення статистики прямих іноземних інвестицій (ПІІ): передавання Національному банку функції публікації даних та врахування реінвестованих доходів реального сектору / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/udoskonallennya-statistiki-priyamih-inozemnih-investitsiy-pii>
3. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції» (МВФ, 2009) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>
4. Balance of Payments and International Investment Position Manual. 6th ed. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2009. 351 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
5. Patterson N., Montanjes M., Motala J., Cardillo C. Foreign Direct Investment: Trends, Data Availability, Concepts, and Recording Practices. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2004. 36 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fdi/2004/fditda.pdf>
6. Lundan S. M. Reinvested earnings as a component of FDI: an analytical review of the determinants of reinvestment. *Transnational Corporations*. 2006. Vol. 15. No. 3. P. 35–66. URL: https://unctad.org/en/docs/iteiit20063a2_en.pdf
7. Говеля А. В., Чекмасова І. А. Проблеми та шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні. *Вісник*

- Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія «Економічні науки». 2020. № 1. С. 84–87.
DOI: 10.20998/2519-4461.2020.1.84.
8. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. Л. В. Дейнеко. Київ : ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2018. 158 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/301.pdf>
 9. Vlasova N. A., Chekmasova I. A. Foreign Economic Activity and Financial Results of Machine-Building Enterprises of Ukraine. *Бізнес Інформ*. 2016. № 12. С. 36–41. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-12_0-pages-36_41.pdf
 10. КВЕД: навіщо він підприємцеві та нові умови зміни. URL: <https://kved.biz.ua>
 11. Переверзєва А. В. Оцінка сучасного стану залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 1. С. 74–81.
- REFERENCES**
- “Balance of Payments and International Investment Position Manual”. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2009. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
- Hovelja, A. V., and Chekmasova, I. A. “Problemy ta shliakhy aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti v Ukraini” [Problems and Ways to Activate Investment Activity in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut»*. Seriya «Ekonomichni nauky», no. 1 (2020): 84–87.
DOI: 10.20998/2519-4461.2020.1.84
- “KVED: navishcho vin pidpriemtsevi ta novi umovy zminy” [NACE: Why He Is an Entrepreneur and New Conditions for Change]. <https://kved.biz.ua>
- Lundan, S. M. “Reinvested earnings as a component of FDI: an analytical review of the determinants of reinvestment”. Transnational Corporations. 2006. https://unctad.org/en/docs/iteiit20063a2_en.pdf
- Navrotska, N. A. “Systematyzatsiia investytsii u mizhnarodnomu investytsiinomu protsesi” [Systematization of Investments in the International Investment Process]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriya «Ekonomika»*, no. 2 (2012): 94–99.
- Patterson, N. et al. “Foreign Direct Investment: Trends, Data Availability, Concepts, and Recording Practices”. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2004. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fdi/2004/fdi-da.pdf>
- Pereverzieva, A. V. “Otsinka suchasnoho stanu zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy” [Assessment of the Current State of Attraction of Foreign Investments into Economy of Ukraine]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2016): 74–81.
- “Rozvytok promyslovosti dlia zabezpechennia zrostantia ta onovlennia ukraïnskoi ekonomiky : naukovo-analitychna dopovid” [Development of Industry to Ensure the Growth and Renewal of the Ukrainian Economy: A Scientific and Analytical Report]. Kyiv : DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy», 2018. <http://ief.org.ua/docs/sr/301.pdf>
- “Statystyka zovnishnyoho sektoru Ukrainy za metodolohiiu 6-ho vydannia «Kerivnytstva z platizhnoho balansu ta mizhnarodnoi investytsiinoi pozytsii» (MVF, 2009)” [External Sector Statistics of Ukraine According to the Methodology of the 6th Edition of the Balance of Payments and International Investment Position Manual (IMF, 2009)]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>
- “Udoskonalennia statystyky priamykh inozemnykh investytsii (PII): peredavannia Natsionalnomu banku funktsii publikatsii danykh ta vrakhuvannia reinvestovanykh dokhodiv realnoho sektoru” [Improving Foreign Direct Investment (FDI) Statistics: Transfer to the National Bank of the Function of Publishing Data and Taking into Account Reinvested Earnings of the Real Sector]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/udoskonalennya-statistiki-priamih-inozemnih-investitsiy-pii>
- Vlasova, N. A., and Chekmasova, I. A. “Foreign Economic Activity and Financial Results of Machine-Building Enterprises of Ukraine”. *Biznes Inform*. 2016. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-12_0-pages-36_41.pdf